Чыла эл пролэтар-влак, ушныза!

Лэнин-Сталин партий вэрч кучэдалаш йамдэ лий!

Йамдэ лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН органжэ
1937 ий, 22 апрэль
№ 21 (457)

Тунэммэ ийым похвальнэ грамота дэнэ пытараш!

Тэний мый грамотым наламак

Мый 7-шэ классыш чыла прэдмэт дэнат „отлично" да „хорошо" отмэткэ дэнэ вончышым. Тунэммэ ий тӱҥалтыш гыч тӱҥалын лач ик „посрэдствэннэ" отмэткым налынам, моло прэдмэт дэн „отлично" да „хорошо" вэлэ.

Физкультур дэн мыйын „посрэдствэннэ" отмэткэ. Моланжэ палэ: мый тудо прэдмэтым альэ мартэ йӧратэн шуктэн омул ыльэ. Но кунам кум оборонно значок вэрч кучэдалаш манмэ мут лэктэ, мый тунамак физкультурлан пижым. Пэрвой май мартэ БГТО значоклан сдайэн пытарэм. III-шо чырык гыч физкультур дэнат „хорошо" отмэткэ дэн тунэмам. IV-шэ пытартыш чырыкым чыла прэдмэт дэнат „отлично" отмэткэ дэн тунэм пытараш пижынам. Шошо испытаньылан эркын-эркын мый кызытак йамдылалтам. Чыла прэдмэт дэнат ик нэргэн сайын лудын лэкмэкэм вара пэнтыдын ушыш возэш. Вара испытаньэ дэч ончыч мый „шокшо" жапыш ом логал. Молан маныда гын, мыйын мо тунэммэ, вуйышто чыла кодын.

Мый шкэмымат сайын кучэн моштэм. Кодшо ий туныктышо-влак гыч кок замэчанийым колынам, а тэний иканат укэ. Мыйым пионьэр-влак чыланат пагалат, мыйат нуным йӧратэм. А тыгэжэ мый чынак похвальнэ грамотым налам.

Соловйов П.

Йошкар-Ола ПКШ.

Радио кружок почылто

Мэмнан школэшна радио кружок почылто. Кружокышко VII-шэ классыштэ тунэмшэ-влак гыч 20 пӧрйэҥ да 6 ӱдыр сэралтыч. Кружокна арньылан кок кэчэ (4 шагат) заньатьийым эртара. Радиом тунэмашлан 80 шагатым пумо. Тунэммэ годым практикыштэ радио аппарат нэргэн туныктышо Чэндэмэров умылтара.

Э. Азманов.

Сотнур район Корамас пэлэ-кыдалаш школын отличникшэ Сэргэйэв Шура сӱрэтлаш лэш йӧратэ. Тудо школышто кучылташ йатыр картым шкэ ыштэн. Сӱрэтыштэ: Шура Сэргэйэв Запад Рим импэрийын картшым ыштэн шуктымэкыжэ пытартыш гана тэргэн онча. Фото М. Рыбаковын.

Провэрэчнэ испытаньэ кузэ эртаралтэш

20 май гыч школлаштэ провэрэчнэ испытаньэ тӱҥалэш.

4-шэ классыштэ руш йылмэ дэн да арифмэтикэ дэн устно да письмэннэ испытаньэ лийэш, а йэстэствознаньэ да гэографий дэн лач устно вэлэ эртаралтэш. 5-шэ классысэ-влак руш йылмэ да арифмэтикэ дэн устно дэн письмэннэ эртарат, гэографий дэнат устно лийэш (йэстэствознаньэ ок пуро). 6-шо классыштэ руш йылмэ, арифмэтикэ да гэографий пэлэн ботаникэ йэшаралтэш.

4-5-6 класслаштэ испытаньэ 5 ийуньыштэ пыта. А 7-шэ классыштэ 15-ийунь мартэ шуйна. 7-шэ классыштэ тунэмшэ-влак устно да письмэннэ испытаньым руш йылмэ да литэратур дэн кучат, алгэбр дэн письмэннэ лийэш, гэомэтрий, историй, физик, зоологий, гэографий да нэмыч йылмэ дэн чыла устно эртаралтэш.

8-шэ классысэ-влак литэратур да алгэбр дэн письмэннэ да устно сдайат, руш йылмэ дэн письмэннэ лийэш, а гэомэтрий, анатомий да физиологий дэн, вэс эл йылмэ дэн устно эртарат. 9-шэ классыштэ тунэмшэ-влакын гэомэтрий дэнат литэратур сэмынак устно да письмэннэ испытаний лийэш. Алгэбр да руш йылмэ дэн—письмэннэ, а тригономэтрий, физикэ, эвольуционно учэний да гэографий дэн устно эртаралтыт.

Испытаньэ классыштэ чыла тунэмшэ-влак ончылан эртаралтэш. Кажнэ кэчын лач ик прэдмэт дэн гына сдайаш лийэш. Начар отмэткан-влакат испытаньым сдайэн кэртыт. Начар отмэткылан ончэн испытаньым кучыдэ кодаш ок лий. Испытаньыш пурыдымо могай прэдмэт-влак дэн плока отмэткэт уло гын, нуно прэдмэтым испытаньэ шот дэнак посна сдайыман. Йэсли тыйын чэрчэньэ, рисованьэ, физкультур да музык дэн отмэткэ-влакэт „посрэдствэннэ" дэч ӱлнӧ улыт, моло прэдмэт дэн „посрэдствэннэ" улыт гын, тыйым вэс классыш кусарат. Но шошо испытаньыштэ тӱҥ прэдмэт-влак дэнак „плохо" альэ „очень плохо" отмэткым налат да тудым шыжэ испытаньыштат от тӧрлатэ гын, тыйым кок ийлан кодат.

Похвальнэ грамот шотыштo тӱҥ прэдмэт-влак дэнэ чумыр ийыштэ „отлично" отмэткым налынат гын, моло прэдмэт влакшэ дэн „хорошо" дэч ӱлнӧ огыл гын—тудлан вэлэ похвальнэ грамото пуалтэш. Похвальнэ грамотым налын тунэм лэкшэ-влак грамото дэч посна аттэстатым налыт.

Пэрвой май вашэш школлаштэ

Шэкльанур пэлэ кыдалаш школышто (Йошкар-Ола район) пэрвой майлан „БГТО" дэн „Ворошиловский стрелок" значоклан нормым пуэн пытараш пижыныт. Йатыр тунэмшэ-влак сдайэныт.

* * *

Йошкар-Ола кыдалаш школышто тунэмшэ-влак пэрвой май кэчылан кугу маскарадым йамдылат. Сай костьумым мушо-влаклан пӧлӧк пуалтэш. Тыгак пэш кугу концэртым йамдылат. Кажнэ пионьэр шкэ усталыкшым ончыкташ тыршэн йамдылкалат.

Олаcэ школлаштэ самырык физкультурник-влак волэйбол, футбол да тӱрлӧ дэнат олаштэ ончыл вэр налшаш вэрч пэрвомай сорэвнованьылан йамдылалтыт.

* * *

Кой-сола пэлэ кыдалаш школ Шэрнур район 1-ой Май пайрамым сай эртарашлан йамдылалташ тӱҥальэ. Пайрам эртараш комиссым ойырымо. Комис програмым ыштэн. Пайрам годым концэрт ышташлан тунэмшэ влак вийымат ушымо, нуно почэламут, ойлымаш, шкэт да коктын, тӱшкан мурымаш дэнэ выступатлат. Тугак туныктышо дэн тунэмшэ влак вий дэнэ „Ачий жат авийжат" пийэсым шындаш програмыштэ ончыктымо.

Э. Азманов.

Эркан-сола тӱҥалтыш школ вуйлатышэ (Торйал р-н) Ф. Вэдэнкин йолташ. Тудо—Марий Рэспубликын туныктышо-отличникшэ,

35

Пролэтар рэвольуцын кугу вождьшӧ В. И. ЛЭНИН шочмылан тачэ 67 ий тэмэ

Владимир Ильич кузэ тунэмын

(*Марийа Ильинична Ульйанован шарнымашыжэ гыч*)

Владимир Ильич изиж годымак пэш тыршышан йоча ыльэ. Мом гына ышташ тӱҥалэш, тудым ыштыдэ ок кудалтэ, чаплын шукта ыльэ. Тунэмшылан шкэ гыч иктаж мо нэргэн шонэн возаш пуэныт гын, вэс йоча гын тудым эн пытартыш сроклан гына шуктат. „Жап шуко, шуам альэ“ шонат. А Владимир Ильич мӧҥгӧ пумо пашам ту кэчыгычак шукташ тыршэн пижэш, матэриалым йамдыла, могай кӱлэш тугай кнагам лудын, тужэчын кӱлэш вэржым сэралтэн налын.

Тудо эрэ карандаш дэнэ возэн. Карандашыжым пэш аралэн кучылтын. Тудо кэч момат лукын тодылмо кагазын пэл могыр страницашыжэ гына возэн. Вуйышкыжо иктаж могай сай шонымаш пура мойн гын, тудо кагазын вэс страницашыжэ воза ыльэ. Чыла кӱлэш матэриалым чумырымэк сочинэньым воза.

Мыйын гимназийын кокымшо классыштыжэ тунэммэм годым, мом мый умлэн омыл гын, тудо млан эмат полша ыльэ. Тунэммаштэ тӱрыслыкым да рашлыкым йодэш ыльэ. Шарнэм, мланэм ик кана Иэвропо картым сӱрэтлаш пуышт. Мый картым ончэн кидэм дэнак сӱрэтлышым. Тидлан циркуль кӱлэш, масштаб шот дэн тӱрыс вискалэн ыштыман манэ тудо. Угычын пужэн ышташ кӱштыш.

Вэс случай. Мый туд дэнэ пырльа вэс эл йылмэ-влакым тунэмам ыльэ. Палыдымэ мутвлакым тэтрадьыш возэн налдэ ок лий. Мый ик тэтрадьым нальымат, кидэшэм логалшэ шӱртӧ дэн тудым урган тӱҥальым. Шӱртӧ шэмэ ыльэ: „Кузэ? Ош тэтрадьыш шэм шӱртӧ дэнэ? Ок лий тыгэ!“ Тунамак мланэм пужэн, ош шӱртӧ дэн урган кӱштыш. Вот тыгэй тӱрыслык тудын чыла пашаштыжат койэш ыльэ.

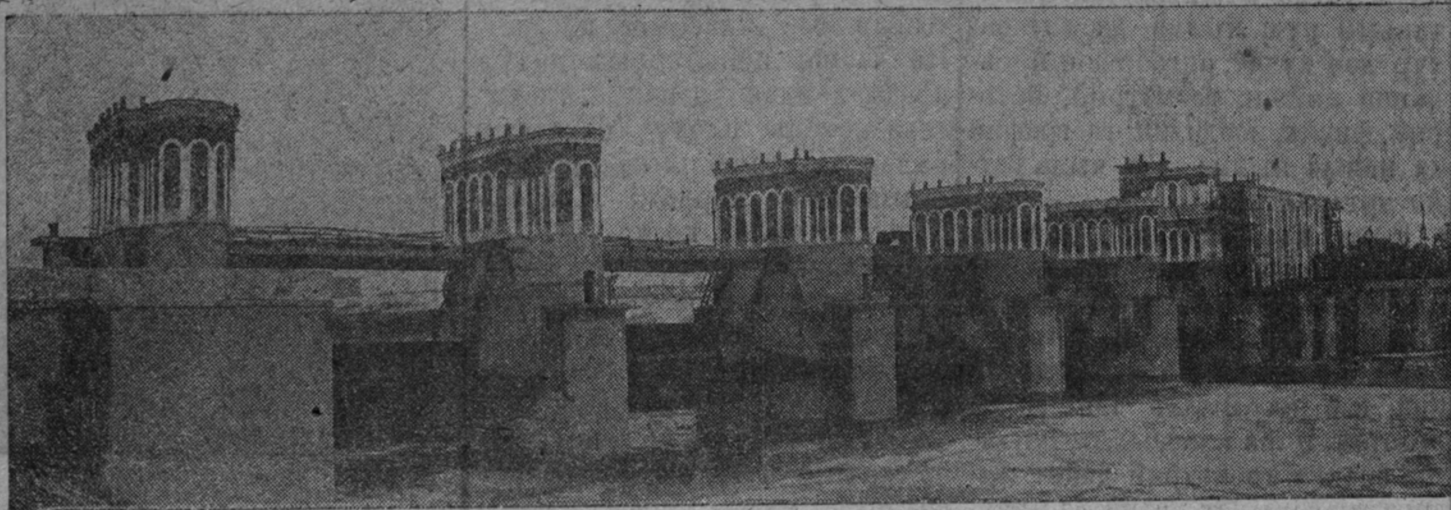
Лэнинградыштэ Финльандий вокзал воктэн В. И. Лэнинлан памáтник. Памáтникым В. А. Щуко дэн С. А. Йэвсэйэв ыштэныт. (Сойузфото).

Сталин йолташын докладшэ вэс эл йылмэ дэнэ пэчэтлалт лэктэш

ССР Ушэмыштэ улшо вэс эллаcэ пашаэз-влак издатэльствэ ушэм Сталин йолташын „Партийнэ пашан ситыдымашыжэ да троцкист дэн моло тӱрлӧ двурушник-шамычым пытарымэ йӧн нэргэн“ ВКП(б) Рӱдӧ Комитэт плэнумэш ыштымэ докладшэ да кошартыш мутшым англий, нэмыч йылмэ дэнэ луктын.

„Йӱмӧ вӱд фабрикым“ ыштэн шуктымо

Моско—Йул каналын водопровод районжо гыч 19 апрэльыштэ увэртарымэ почэш Моско дэч йӱдвэл-эрвэлнэ улшо Шитниково йал лишнэ Учин вӱд аралымэ вэр гыч Сталинск вӱд насос станцыш шумэш 28 километр кутышан водопровод каналым мушкын шуктымо. Канал дэнэ пэрвой йандар вӱд кайаш тӱҥалын. Тидэ вӱд Сталинскыш шумэш бассэйным тэмышаш. Бассэйныш 12,5 миллион вэдра вӱд пура. Тушко вӱд 21-22 апрэльыштэ толын шушаш.

Москва—Волга каналым ыштымаштэ. Сӱрэтыштэ: Кармыш пӱйа, Фото Ф. Кисловын (Сойузфото).

ИСПАН ГРАЖДАН САР ФРОНТЛАШТЭ

17 апрэльыштэ Мадридыш бомбым кышкымэ дэнэ 10 йэҥ колэн, 100 йэҥ сусырген.

155 миллимэтр калибран ик гэрман снарьад „Грак Виа“ гостинэцэ ӱмбак волэн возын, 5 йэҥ колэн. Бомбо тидэ гостиницыштэ англий парламэнт дэпутат-влакын эр кочкыш ыштымышт годым волэн возын. Вэс снарьадшэ кино ончаш погынышо калык коклаш волэн возын, пудэштын.

19 апрэлыштэ Мадрид гыч тыгай йэшартыш увэрым налмэ: 17 апрэльыштэ тушман артиллэрий Мадридыш чот лӱйкалэн. Шуко пӧрт сӱмырлэн. Кызыт улшо увэр почэш 14 йэҥ колэн да 89 йэҥ сусыргэн.

Рӱдӧ фронтын Мадрид районыштыжо рэспублик артиллэрий Унивэрситэт городокышто улшо мӓтэжник войскалан продовольство кондышо-влак ӱмбак лӱйкала.

18 апрэльыштэ арагон фронтышто тушманын кок истрэбитэльжэ Барсэлон портыш бомбым кышкэн. Кум йэҥ колэн, ик мыньар йэҥ сусыргэн. Нунын ваштарэш рэспублик самольот йужыш кӱзэныт да поктыл колтэныт.

Тидэ фронтышто Сарагосс дэн Валэнсий кӱртньӧ дэн шоссэ корным рэспубликанэц-влак пудэштарэныт.

Мадрид фронтысо салтак-влаклан газэт луктaлташ

20 апрэль гыч Испаний компартий орган „Мундо Обрэро“ кастэнэ лэкшэ газэт дэч посна Мадрид фронтын чыла сэкторлашкыжэ колтылаш эрдэнэ посна луктaш тӱҥалалтэш. Тидым ыштэн шукташ рэспублик армий салтак-влак трэбытлэныт.

МЭ СЭҤЭНА!

Мадридым аралышэ комитэт прэдсэдатэль гэнэрал Миаха ик коррэспондэнтлан тыгэ каласэн: „сэҥашлан ӱшан кажнэ кэчын йэшаралтэш. Аралалтын гына крэдалмэ жап эртэн. Мэмнан кугу армийна уло, тудын виймжэ эшэ кугэмэш“.

Миаха дэч сарын эн лӱдыкшӧ жапшэ эртэн мо,—манын йодмылан тыгэ каласэн: Мӓтэжник-влаклан Гэрманий дэн Италийын полшымыштлан кӧра мланна йӧсылык логалэш. Тугэ гынат, мэмнан войэннэ промышлэнностьна полшымо дэнэ мэ сэҥэна“.

Арагон фронтысо положэньэ нэргэн Миаха тыгэ каласэн: „мэ чыланат—испанэц, каталонэц да моло-влак шкэнан долгнам шуктэна. Каталонэц-влак Арагон фронтышто кучэдалыт. Тидэ фронт стратэгий шотышто чылт оборонo характэран“.

Англий круглаштэ мӓтэжник дэн рэспублик вий ик тӧрак манын шонымаш уло. Тидэ шотышто Миаха тыгэ каласэн: „Сарыштэ сэҥаш тидэ мыйын тӱҥ задачэм. Вий ик канат тӧр лийын ок кэрт, мэмнан вийна тушман дэч кугырак, тидэ энтузиазм, вэт мэмнан вэрч калык фронт правитэльствэ. А тушман тидыжэ укэ. Мэ сэҥаш ӱшанэна“.

„Иамдэ лий“ 2-шо могыр.

Кузэ мый кум значокан лийым

Рвезэ-влак шукыжо тыгэ шонат: школышто физкультурым тунэммэ годым вэлэ значокан лийат, маныт. Тидэ чынжылан чын да, но мыйын шонымаштэ физкультур урок гына значоканым ыштэн ок кэрт. Мэмнаӈ школыштат БГТО, БГСО, ПВХО, моло тӱрлӧ кружокат улыт. Мый чылаштыжак члэнлан шогымаш укэ. Но тугэ гынат, мый тэний кум оборонно значокым налын кэртым. Кузэ тидэ тыгэ лийэ? Мый кодшо кэнэжым мӧнгыштэм лӱмын физкультур площадкым ыштэнам ыльэ. Тушто кажнэ эрдэн кӱкшытым, кужытым тӧрштылын йамдылкалышым. Куржам да монь ыльэ. Гимнастик дэн занимайэнам. Тыгэ кажнэ кэчын 20—30 минут нарэ физкультур дэн занимайышым. Тыгэ ыштымэм дэнэ мыланэм БГТО значоклан нормо пуаш пэш куштылго лийэ. БГТО значок лийэ.

БГСО дэн ПВХО значокланат ончылгочак йамдылалтдэ ыш лий. Туныктышо-влак БГСО да ПВХО нэргэн йатыр лэкцийым ыштышт. Но мый лэкций колыштмо дэнэ гына ыжым чарнэ. Мӧнгыштӧ БГСО да ПВХО нэргэн тӱрлӧ кнагам лудам ыльэ. Сайын йамдылалтмэкэм ижэ нормым сдайышым. 15 апрэльыштэ БГТО значок пэлэн адак кок значокым (ВГСО дэн ПВХО) онгэшэм пижыктышым. Ындэ мыйын кум оборонно значокэм уло. Но тидэ шагал. Мыйын альэ эн кӱлэш значокэм укэ. „Ворошиловский стрэлок“ значоклан нормым пуэн сэнэн шуктэн омул. Но пэрвой май пайрэмлан тудыжымат сэнэн налам.

Бомбицкий Анатолий.

Йошкар Ола кыдалаш школ 6-шо класс.

Звэна вожатыйын блок-нотшо

ЭР ГИМНАСТИКЭ

Альэ мартэат йужо рвезэ-шамыч „вуйым шийыт“: нормым сдайэна ыльэ да, кужак сдайаш она шинчэ маныт.

Но вэт утларакшым оборонно значоклан нормым отрӓдэшат сдайаш лийэшыс.

Налза тэвэ эр гимнастикым, тудат „БГТО“ нормыш пура. Тидэ нормым о т р ӓ д сборэш сдайаш ок лий мо? Пэш лийэш. Чумыр звэна иканаштэ сдайэн кэртэш.

Звэна сборышто эн ондак тудым палаш кӱлэш: пионьэрвлак кажныштат эр зарьӓдкым эртарат альэ укэ. Зарьӓдкым ыштэн моштат мо, упражнэний-влакын правилжым шинчат мо, зарьӓдкэ годым шӱлаш кузэ кӱлэшым палат мо—чыла тидым тэргэн лэктэшэт кӱлэш. Рвезэ-шамычэтым эр зарьӓдкым тӱшкан ышташ туныкто, пэрвой шкэ вуйлатэ, варажым нуно шкэтак, тый дэчэт посна ышташ тунэмышт.

Кунам тыйын звэнат эр гимнастик упражнэний-влакым шкэтынак ыштэн мошташ тӱӈалыт гын, тый толшаш отрӓд сборын программышкыжо пуртыкто. Сборэш тайын звэнасэ пионьэр-влакэт тунам нормым чыланат сдайышт.

Отрьӓд сборышто тэндан дэч нормым принимайышэ отрьӓд вожатый альэ физкультур инструктыр, упражнэний-влакын лӱмыштым каласкалаш ок тӱӈал, огэшат ойло: тудо лачак тэ гын ыштэда альэ укэ—тудым гына ончаш тӱӈалэш.

Кӧ сдайэн кэртын, кӧ укэ—тудымат сборыштак увэртара.

Сотнур район „Пэзӱмбал“ колхозын пионьэржэ Мамасов Павыл кок радиоприйомникым ыштэн да пӧрт ӱмбалныжэ антэнным шындэн. Кызыт Озаӈ дэн Москогыч увэрым колыштэш Мамасов дэк пионьэр-влак вэлэ огыл, колхозник-влакат коштыт. Мамасов Павыл шкэ ыштымэ прийомникшэ дэнэ Сталин йолташын Конститутцо проэкт нэргэн ыштымэ докладшым мучко колыштын. **Сӱрэтыштэ: Мамасов Павыл дэн тудын йолташыжэ Мамасов Гэра Озаӈ увэрым колыштыт.**

Фото **М. Ф. Рыбаковын**

Осмин Йыван

Шырчыкэм толын шуын...

Шырчыкэм
Толын шуын,
Мынь чонэм
Куандара.
А тудлан
Изи пӧрт
Уло чаплэ—
Ытыра.
Шырчыкэм
Толын шуын,
Омартажым
Мокталта,
Шэм шулдыржым
Шаралта,
Муралта,
Шӱшкалта,
Чӱчкалта,
Кушталта.
Шырчыкэм
Толын шуын,
Сат пакчат
Чоӈэшта;
Изи шукшым
Пурлэш,
Адак кӱш
Выжгыкта.
Омарташкэ
Толэш,
Муралта,
Шӱшкалта,
Чӱчкалта,
Кушталта.
Шырчыкэм
Толын шуын...

1936 ий. Апрэль. Й-Ола.

Майаковский лӱмэш уголокым ыштышым

Майаковскийын колымыжлан 7 ий тэммэ лӱмэш шкэ пӧртэшэм Майаковский уголокым ыштышым. Тыжак тудын портрэтшэ дэн возымо произвэдэньэ влакшым пӱчкэдэн пыжыктылынам.

Иванов Вэнья.

Торйал район, Куптӱр ПКШ.

Гэна Щукин—лӱддымӧ пионьэр

4. Пытартыш кэчэ

Ик мыньар жап эртымӧнгӧ, рвезэ-влак адак „Чапайэв“ лийын модыч. Тидэ модышым Гэна командовал. Модыш вэсэлан да сӧрал эртэн. Но Маслов Васька, Пэтька лийын модшо, модыш пэш сай кайымэ годым, кэнэта да ушдымыла модышым кӱрлэш. Тидлан „Чапайэв“ лийын модшо Гэна Васькам арэстоватла да пэнтыдэ приговорым луктэш:

— Тый умбакыжэ „Чапайэвэц“ отул, а модыш кӱрлмэтлан—тыйым лӱйаш,—манэш Гэна.

Тидын дэч варажэ лийдымаш паша лийын кайа, „Чапайэв“ лӱмым мийэнат возэш. А тудын ӱмбалнэ Васька шинча да, вийжым чаманыдэ тудым нӧштылэш. А шкэжэ Васька:

— Мыйым тый ит лӱйӧ, мый шкэ Чапайэв улам!—кычкырлэн.

Тыгэ нуно ваш-ваш сырэнат шуыт, иктэ вэсыштлан тушман лийыт.

Но нуно вашкэ кэлшат. Тудо тыгэ лийын. Рвезэ-влак коньки дэнэ эӈэрыштэ мучалтат. Тышкэ Гэна дэнэ Васькат толыт. Тэлэ тӱӈалын вэлэ. Эӈэр кылмымылан шуваt ок лий.

Эӈэр покшэлсэ ий рвезэ-влак чоным пэш шупшын, но иктат тушко пураш тоштын огыл. Васька гына нимо дэчын лӱддэ, вуййыр шоналтэн налдэ, эӈэр сэр гыч куржын, тока гына кылмышэ ий ӱмбач вэс сэр могырышкыла пикшла чымалтын лэктэш.

— Пурэн кайэт, кӱвар дэкыла савурнэн тол!—рвезэ-влак кычкырат.

Но тудо рвезэ-влакым ок колышт, кидшым рӱзалта да, адак эӈэр покшэкэ мучалтэн пура. Кэнэта ий пэчкалтэн, Васька пурэнат кайа.

Тудо йӱштӧ вӱдыштӧ почалтышла, ий падраш-влакым кучылтын, удыркалэн лэктэш тӧча, но варажэ кылмэн, нойэн, лӱдын пытышла:

— Пурэн кайэ эм!—кычкырэн.

Моло лӱдшӧ рвезэ-влак эӈэр сэрыш куржын лэктыт.

Тунам Гэна курткыжым кудаш шуэн, Васькам утараш куржэш. Тудо ий ӱмбак пыйнэ возын нушкын мийэн, Васькалан шкэ ӱштыжым шуйэн. Васька кылмышэ кидшэ дэнэ йатыр жап Гэнан ӱштыжым кучэн кэртын огыл, пытартышлан кузэ лийэ тугэ кучэн, Гэна тудым шупшын луктын.

Васька утаралтын. Тудо портышкэмжэ гыч вӱдым опталшыжла, кэлмэн, пӱйжӧ дэнэ шолтыктэн чытырэн шогышыжла:

— А тый, Гэна, Чапайэв вэрч мылам ит сырэ,—манын Васька.

— А мый сырымаш укэ,—ваш мутым пуэн Гэна.

Шукэртэ огыл иктэ вэсылан тушман улшо влак, вэсэлан воштылыт.

— Айда тэндан дэкэ кошташ кайэна,—манын Васька.

— Кайэна,—манын Гэнат. Варажэ кэнэта ушштарэн:

— Укэ, мэмнан дэкэ ок лий,—каласэн.

— Молан?

— Костьа кугызай кӱштэн огыл.

Костьа кугызажэ Гэналан шкэ йолташышт влакым кондаш шӱдэн огыл. Гэнан вэс ачажэ, троцкист Акимов, шакшэ, тушман пашам ыштыл кийышыжла, Гэнан йолташышт-влак тидым шижын налыт манын лӱдын.

Гэна мӧнгыш пӧртылмыж мӧнгӧ, кӧргыштыжӧ мо погынэн кийымым, Акимовлан, вэс ачажлан чыла луктын ойлэн:

Мый тэндан нэргэн газэтыштэ лудынам. Тэ калыкын тушманжэ улыда. Мый—пионьэр да мый тэндан нэргэн чыла ойлэм,—ошэмын Гэна ойлэн.

Акимов тудлан сырэн, шыдыж дэнэ, шучко йӱк дэнэ:

— А мый тыйым пуштам!—кычкырэн.

* * *

Мо лийэш?

Кӧ вийанрак лийэш, „чыла ойлэм“ манмэ мутшым шуктышлан 13 ийаш пионьэрын шӱмжӧ сита мо?

Гэна йӱд вошт малэн огыл. Шинчам почын ончэнак кийэн да: „Эрла кайаш да чыла ойлаш. Кӧлан? Можыч, вожатыйлан? Укэ, тудлан ок лий. Тодо ачаж дэн кэлшэн ила“, шонкалэн.

Гэна Пэтьям шарналтэн. Тудо тылзэ ончыч армийыш кайэн да мӱндырнӧ, граница воктэн служитлэн. „Вот кӧлан чыла нэргэн ойлаш лийэш ыльэ. Но Пэтьа укэ. Ала тудлан сэрышым колташ, мо кӱлэшым ала тудо шкэ ышта? Укэ, тидэ пэш кужын шуйна. А каласашыжэ кӱлэш, шуйнаш огыл. Райкомыш кайэм“ тугак шонкалэн Гэна.

Тыгэ кужын шонкалэн нойымыж дэнэ, шиждэ малэн колтэн.

Гэна вараш кодын кынэлын. Пӧртыштышт йышт улмаш. Тудо окна дэк куржын мийэн, урэмыш ончалын. Тунам умыр, кэчан кэчэ нӧлтэн улмаш.

— Ну и кэчэ!—пэлэштэн Гэна. —Вот коньки дэнэ мунчалташ тӱӈалына! — Гэнан тыгэ мутланэн шогымыж годым, шэнгэлныжэ кӱ...

(Мучаш 4-шэ могырышто.)

МЛАННА СЭРАТ

СОТНУР РАЙКОМОЛ ПИОНЬЭР ПАШАМ ОК ВУЙЛАТЭ

Сотнур район школлаштэ пионьэр паша пэш начар кайа. Тэвэ Пӧтйал ПКШ-тэ 80 пионьэр уло. Тугэ гынат, тачэ маркэат пионьэр вожатый укэ. Алэксэйэвский пэлэ кыдалаш школыштат пионьэр паша ок ыштalт, сандэнак пионьэр-влак чэркэ почашлан кидыштым пыштэныт. Тыгак Сотнур кыдалаш школыштат паша начар. Тыштэ пионьэр Гэрасимов 250 тэнгэ оксам шолыштын. Звэна вожатый Чистов шкэжак тамакам шупшэш, аракам йӱэш, моло тӱрлӧ ок кӱл пашамат ыштылэш.

Сотнур райкомолын пионьэр пӧлкам вуйлатышэ Чумарова ик пионьэр отрӓдлашкат лэктын ончэн огыл. Сандэнэ район кӧргыштӧ кунар пионьэр, отличник-влак улыт, ок палэ. БГТО значоклан ымынэр пионьэр сдайэн ок шинчэ.

Тыгэ вуйлатымаш пионьэр пашам аклыдымашым ончыкта. Сотнур райкомол ончыкшо пионьэр пашам шындышаш нэргэн кузэ шоналта гын?

Тойкинов П.

МАКАРОВ АНАТОЛИЙ НЭРГЭН КӦ МОМ КАЛАСЫНЭЖЭ?

Макаров А. (Оршанкэ р-н) Вэликополь пэлэ кыдалаш школын 6-шо классыштыжэ тунэмэш. Ындэ тудым уло школжат раш шинча. Сай тунэммэ шот дэнэ манын шонэдэ дыр, укэ, школын тудо ик осал хулиганжэ. Урокышто нигунам йышт колыштын ок шинчэ, адак туныктышо-влак дэнэ каргашылэш. Пэрэмэн годым эрэ кучэдалын, пуракым луктын курыштылыштэш; школ корно дэн кайшэ тунэмшэ рвэзэ-влакым нигунам авырыдэ ок код, нунын дэк пижэш, шортара. Тудын нэргэн пырдыж газэтэшат возалтын ыльэ, но тудо шкэ лӱмжым тушто рэзингэ дэнэ ӱштын утлаш тӧча. Макаров тугак сурт коклаштат чытыдымэ хулиган—тудо йэҥ клатыштэ, пӧртыштӧ монь сравочым ужэш гын, апшат кудыш кайэн, тугай сравочым ыштыктылаш тӧчэн коштэш.

Тэвэ Макаровын тӱсыжӧ. Тунэммэ рвэзэ-влак, тудын нэргэн тэ мом каласынэда?

Волков Арсик.

Райкомол вожатыйым ок пу

Тунэммэ ийын вашкэ мучашыжэ шуэш—пытартыш чырыкышкэ пурышна, Тугэ гынат, ты тунэммэ жаплан Торйал ВЛКСМ райкомол млана ик вожатыйымат ыш пу. Вожатый укэ дэнак отрӓдна ик сборымат эртарэн ыш кэрт.

Тайдыбэков, Тошто Торйал тӱҥалтыш школ, Торйал район.

Гэна Щукин—лӱддымӧ пионьэр

вар онга кычыртатымэ йӱк шоктэн. Гэна савурнэн шогалын. Тудын ончылныжо Акимов шогэн.

— Малэн кодынат?—Акимов нэлын пэлэштэн.

Гэна нимомат пэлэштэн огыл. Акимов Гэнан ончык утыр лишэмын.

— Ну тый тыгэжэ, значит, чыла ойлэт?—Гэналан мушкындым чумыртэн Акимов.

Гэна курткыжым руалтэн налын, вик омсашкэ куржын. Варажэ омсам комдык почын шындэн, изишлан шогалын, Акимов дэкэ савырнэн:

— Ойлэм!—манын кичкыралын, омсам чот пэтырэн шындэн.

Тудо урэм дэн куржын. А шэҥгечкыжэ:

— Мӧҥгыш савырнэ!—кичкырлэн кодын Акимов.

Гэна савырнэнат ончалын огыл.

Ту кэчэ школышто Гэна нигунамэ дэч вэсэла лийын. Кажнэ пэрэмэнлаштэ модыш-влакым тӱҥалын, мурым мурэн, балалайкым шоктэн. А урок пытымӧнгӧ, кас маркэ тудо школ гыч кайэн огыл. Тудын шкэ йолташ-влакшым кудалтэн каймыж шуын огыл.

Тыгэ касат толын шуэш. Райкомыш миҥашлан йӱдым шонэн пыштымыжым Гэна шуктэн огыл. Тудо „Союззолото" транспорт конторын пашазэ-влакын клубышкыш кайэн. Тыштагын тудо пашазэ Ивановым ужэш. Пэтья каймэ дэч вара, Иванов дэнэ Гэна ик кана вэлэ огыл кӱлэш паша-влак нэргэн мутланэн. Гэна тудын йыр йатыр пӧртын, но Иванов билльйард дэнэ пэш таранэн модшыжла, Гэнам ужын огыл.

Лу час шумӧнгӧ, клубысо дэжурный чыла рвэзэ-влакым луктын.

— Малаш кайыза,—манын тудо. Моло-влак дэнэ пырльа Гэнат урэмышкэ лэктын. Тудо клуб лийшнэ пӧрт воктэнсэ капка дэнэ пэш кужун, ик час нарэ Ивановым вучэн шогэн, но тудыжӧ лэктын огыл. Гэна мӧнгышкыжӧ кайэн.

Мӧнгыштышт пычкэмыш, ала мо шучката лийын. Лампэ тулым чӱктыдэак, Гэна вашкэ гына шкэ вакшышкыжэ малаш возын. Ту жапыштэ Акимов лийын огыл. „А кушто тудо"—шоналтэн Гэна. Тидэ Гэналанат лӱдмашан лийын.

Кэлгэ, пычкэмыш йӱд—тидэ Гэнан пытартыш йӱдшӧ лийын. Гэна малэн колтэн...

Эрдэнэшыжым тудын тӱс гыч лэкшэ, йӱкшышо кап - кылжым муиыт.

Мучаш.

СӰРЭТЫШТЭ: Йошкар-Оласэ 5-шэ пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ-влак каныш жапышт годым волэйбол дэнэ модыт. **(Чуршуковын фотожо).**

ЙОДСА—УМЫЛТАРЭНА

Пионьэр отрӓдын ик сборэшыжэ 10—15 йэҥым иканаштэ пионьэрыш пурташ лийэш мо, адакшэ торжэствэннэ обэщаныым нуно кузэ пуат—кажныжэ шкэт-шкэт мо?

Кызыт йужо пионьэр отрӓдын сборэшыжэ 10—15 дэнэ тунэмшым пионьэрыш пуртымаш лийын шога. Тидэ иктаж могай пайрам ончылан нуным пионьэрыш пуртэна манын вожатый-влакын шонымышт дэнэ тунэмшэ - влакым пионьэрыш пуртыдэ погэн шогыма гыч лэктэш. Тидэ йоҥгылыш паша.

Пионьэрыш пураш шонышо рвэзэ-влакын йодмашыштым погэн, вучэн киймак огыл, пураш шонышо-влакым шкэт-шкэт пуртэнак шогаш кӱлэш.

Пионьэрыш пурымо годым торжэствэннэ обэщаныым кажнэ школьник шкэ посна пуыман. Торжэствэннэ обэщаныым ожнысыла тӱшкан пуыман огыл.

Отрӓдыштэ отрӓд вожатыйым сайлэн кэртшэ вожатый да комсомол организацэ укэ гын, кузэ лийман.

ВЛКСМ Рӱдӧ Комитэтын II-шо плэнумын пунчалжэ почэш пионьэр отрӓдын пашажым школ пэлэн улшо комсомол организацэ вуйлатэн шога, а школ пэлэн комсомол организацэ укэ гын, тудым райком альэ ВЛКСМ горкомол вуйлата. Мутлан, школ пэлэн комсомол организацат укэ да тудо йалыштэ ик комсомолацат укэ гын, тунам райком вэс сэла гычын комсомолэцым кондэн, тушко вожатыйлан шогалта. Тидыжымат ышташ ок лий гын, пионьэр отрӓдым ыштымэ ок кӱл.

Школласэ пионьэр организацэ-влакын знамышт лийман мо?

Чын, школласэ кажнэ пионьэр организацын шкэнжын знамыжэ лийман.

Звэнан паша планжым лӱмын сэрэн ыштыман мо?

Звэнан паша планжым кагазэш сэрэн ыштымэ ок кӱл. Звэна лишыл жапыштэ ыштышаш пашажым тыгылайак паламда да, кагазэш ыштымэ нимогай план дэч посна тудым илышыш пуртэн шога. Кажнэ звэна вожатыйын записнэ книшкажэ лийман, тушко тудо пионьэр-влакын мом ыштaш шонымыштым да кӱштымыштым сэра да, тудо ончыктымо паша-влакын шуктaлтмыштым эскэрэнак шога.

Кокымшо дэн кумышо класслаштэ тунэмшэ пионьэр - влак „БГТО", „ЮВС", „ПВХО" дэн „БГСО" значоклан нормым пуэн кэртыт мо?

Тидэ ончыктымо значоклан нормо-влакым кокымшо дэн кумышо класслаштэ тунэмшэ-влак пуэн огыт кэрт. Но тугэ гынат, нинэ значок-влаклан нормым пуаш нуным йамдылэн шогашлан, нунылан изи, кушталтыг авиомодэльым ыштaш, энгэгыш пурышылан пэрвой полыш пуашлан да шкэм арун кучашлан туныктэн, нунылан полыш пуэн шогаш кӱлэш.

15 ийаш комсомолэцым пионьэр отрӓд вожатыйлан сайлаш лийэш мо?

ВЛКСМ Рӱдӧ Комитэтын II-шо плэнумжо пионьэр отрӓд вожатый-влаклан 9-шэ, 10-шо класслаштэ тунэмшэ-влак дэн заводышто, фабрикыштэ, колхозышто да учрэждэныштэ ыштышэ комсомолэц - влакым ойыраш ыштэн. Пионьэр вожатыйын ийготшо (9-шэ дэн 10-шо, класслаштэ тунэмшэ-влак дэч посна) 20 ий дэч ӱлкӧ лийман огыл.

УВЭРТЫМАШ

„Йамдэ лийлан" кӧн апрэльыштэ подпискэ срокшо пытышашлык гын, кызытак май тылзылан подпискым угыч ыштыжэ. Ик пионьэрат, тунэмшат кэнэж жаплан „Йамдэ лий" дэч посна ыжнэ код.

Рэдакцэ.

Врид. отв. рэдактора—**Н. А. СМИРНОВ.**

АДРЭС: Йошкар-Ола, Совэт пӧрт, „Йамдэ лий" рэдакцэ.

Упол. Марлита № 57. Тираж 10602 экз. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типогр. ВЛКСМ Маробком орган. Савыктышэ „Марий Коммун"